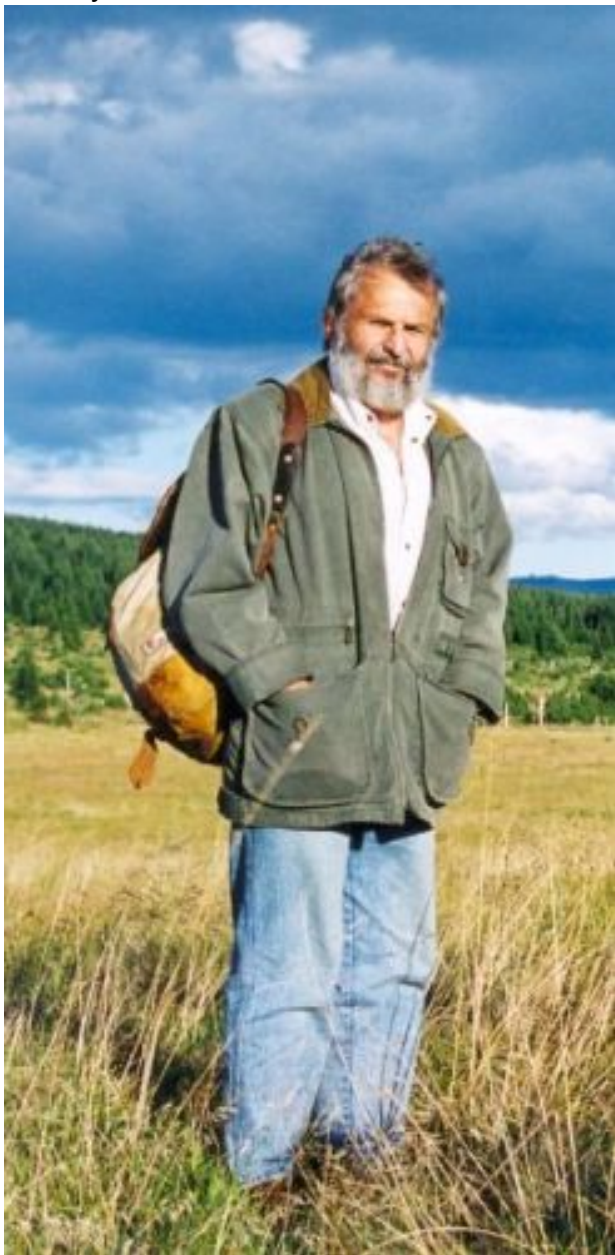

Ani tenhle příběh nebude nový. Ne sice úplně starý, protože v těch dobách ve vltavském údolí nežili mamuti již tisíce let a pratuři už staletí neběhali po jihočeských lesích, ale vlaky tehdy dosud jezdily na páru a jejich vagóny měly poctivé dřevěné lavice. Ke kterým se trampům v kraťasech za letních cest nepřilepovala stehna, jako se přilepují k dnešním koženkovým sedadlům. Z tramvají bylo možno naskakovat a vyskakovat za jízdy a jízdenky v nich dosud prodávali a kleštičkami procvakávali konduktéři v hranatých čepicích. V sobotu se muselo chodit do práce i do školy a policajti byli přísní a všemocní. I ti nejšetrnější trampové již dojídali u podzimních ohňů na Veliké řece poslední americké konzervy zvané Unrra a ti, kteří je snědli už dřív, polykali jen české ovesné vločky, do kterých krájeli špek. Všechno bylo tehdy jednodušší: za drahokamy se smělo cestovat jenom po Čechách, Moravě, Slezsku a Slovensku, ostatní svět byl zadrátován. Suma sumárum: asi deset let po poslední velké válce.

Tři prospektoři a hledači drahokamů (v brazilských krajích pod rovníkem se takovým říká garimpeiros) seděli na dřevěných lavicích a osobní vlak je unášel k jihu již řadu hodin. Nad padesátou rovnoběžkou severní šíře se klenulo srpnové vedro a vlak pomalu, ale jistě blížil ke čtyřicáté deváté paralele. Tak tu pomyslnou zemskou čáru nazýval jeden z nich. Ostatní dva mu

říkali Diego, ale občas se spletli a nazvali ho Kubou, nebo dokonce Puldou. Tehdy se zavalitý garimpeiro zamračil a mimovolně položil ruku na předmět, který měl v připevněném opasku a který mu téměř znemožňoval sezení a nutil ho sedět nepohodlně na okraji lavice. Byla to důmyslně vymyšlená lopatka, sekera, krumpáč a snad i ještě něco víc. Umný nástroj pocházel z poválečného amerického armádního výprodeje a Diego se od něj na expedicích za drahými kameny odlučoval jen ve spánku. Tehdy ho měl pracně složený do podoby sekery, položený vedle spacího pytle u pravé ruky.

Krajina za okny mýjela, domorodci přistupovali a zase vystupovali, polední vlak byl téměř prázdný. Prospektoři se lenivě bavili, vypadalo to, že spolu již prošli řadu kutišť a chystají se navštívit další. Tón udával Diego. „Vzpomínáte na komáří peklo tam nahoře na severu v jizerských močálech? Ty tři safíry ale stály týden práce. A iserinů a pleonastů máme plnej váček a taky pár zirkonů. Zato na potoce pod Kumburkem jsme pěkně vymrzli, říjen je na rejžovací pánev už hodně studený měsíc, alespoň ten loňskej. Dva z těch granátů, červených pyropů jsem nechal vybrousit. Paráda, jsou ozdobou naší sbírky. Ale v podkozákovskejch lomech a na polích u Paky se mi letos na jaře moc nelíbilo. Sice jsme toho domů dovalili celej ruksak, ale ty acháty, ametysty, jaspisy i karneoly, jsou fakt jen takový kilový zboží, jak říká starej Lutz. Čím menší drahokam, tím ho mám radši.“ Zdálo se, že garimpeiro Diego je mudrlant.

Druzí dva mlčeli, vlak už dávno projel Soběslaví, čtyřicátá devátá rovnoběžka se nezadržitelně blížila. Nejmladší a nejmenší prospektor jedl už třetí rohlík, který každým soustem dlouho nořil do plechového kbelíku s drátěným uchem. Válečná marmeláda byla už hodně tuhá a cukernatá. Jedlíkovi říkal Kuba Chorche, ale i on se občas spletl a nazval ho Kagajem. I to byla bezva přezdívka, podle jména Jorge bylo možno usuzovat, že se zlatokop jmenuje Jirka. Mudrlant pokračoval: „Řekli jsme si, že před každou expedicí si každý z nás připraví odborný výklad o příslušném minerálu, lokalitách, geologické genezi a tak podobně. Prostě všechno, co se dozví. Takže já začnu, vypsál jsem si to z jedné odborné mineralogické publikace, kterou jsem našel u dědy v knihovně.“ Ani jednou se v té nemožně šroubované větě nepřeklepal a začal vypadat důležitě a vědecky. Třetí zlatokop, který seděl v rohu a díval se po rybnících, které se začaly objevovat za okny vlaku se neznatelně ušklíbl. Diego si toho všiml. „Jen se neboj, Trapero, však na tebe taky dojde.“ Trapero odpověděl napůl vážně a napůl posměšně: „Jen klidně mluv, hombre. A když už jsme v té španělštině, vyndej svůj diário, poslouchám tě.“

Diego vyjmul ze žebřadla silný umatlaný notes, zřejmě onen diário, deník. Trochu zrozpačitěl, ale vypadal odhodlaně. „Takže letos to budou, amigos, vltavíny a španělština. Diego je Jakub čili Kuba, Jorge je Jirka a Trapero Hadrář. Loni na východním Slovensku při hledání opálů to byla angličtina, Jim, George a Ragbag. No a co, je to sice blbá hra, ale nějak si musíme vynahradiť, že nás policajti nepustěj za drahokamy ani do Jižní ani do Severní Ameriky. Vltavíny sice španělské jméno nemají, jen mezinárodní, moldavity, podle německého názvu řeky Vltavy, ale jsou to zato nejdéle známé přetavené horniny čili tektity.“ Odmlčel se: „Španělsky tectitas.“ Rozhlédl se, ale nikdo nic neříkal. Obrátil stránku diária, Trapero se stále díval z okna. „Popsal je profesor pražské univerzity Mayer už v roce 1787 z okolí Týna nad Vltavou. Nikdo neví, kde se ty zelené kameny vzaly právě v jižních Čechách a na západní Moravě. Možná, že to jsou zbytky povětroně, jak se v té dědečkově knize říkalo dnešním meteoritům. Nebo nějaký meteor dopadl na měsíc a část měsíční horniny z toho kráteru zaletěla až do Čech. Taky prý mohly vltavíny vyvrhnout sopky, to tajemství je na nich to nejkrásnější. Je to přírodní sklo, prakticky čistý oxid čili kysličník“ – a Kuba nahlédl do zápisníku – „křemičitý. Největší na Moravě u Třebíče nalezený vltavín vážil 285 gramů, to je přes čtvrt kila a měřil asi osm a půl krát šest centimetrů. Největší český od Strpí u Vodňan je víc než o

polovinu lehčí. Střední váha českých vltavínů je ale jen asi o čtyři až sedm gramů menší a v kubíku rezavého říčního nebo jezerního štěrkopísku jsou v průměru jen asi čtyři takové kousky. A to musí být ještě moc dobrej claim, moc dobrej a budeme se muset hodně snažit, abysme na takovej padli.“ Ke konci projevu se z něj začal ztrácet vědec Kuba a začal mluvit zase drsný garimpeiro Diego. „Takže v úvahu připadaj jen tři tutový místa, děda mi je prozradil, kdysi tam sám kutal. Vrábče, Besednice a Chlum u Ločenic. Bude to ale jen samý tvrdý kopání, makačka, žádný rejžování, a jestli nemáš, Hadráři, teda Trapero, pořádněj krumpáč, jsi vyřízenej. Final, skončil jsem.“

Zasunul diário zpátky do žebradla k potrhanému česko-španělskému slovníku. „A ted' spust' ty Trapero!“ Hadrář odtrhl oči od rákosin Horusického rybníka, vlak se blížil k Bošilci: „Koukám, že tvůj abuelo, chci říci tvůj dědeček, má pěkně kopuleť knížky, přímo pohádkový, to s tím Měsícem nebo sopkama by si zasloužilo metál. Víš co? Já si svůj výklad o vltavínech nechám radši do terénu. Líp to tam pochopíš, věřím, že tam bude nějaká dobrá pastvina, pastizal bueno“. I když nápad se španělštinou byl Kubův, popuzovalo ho, že Hadrář se před cestou naučil víc slovíček než on a navíc z Kubova slovníku, ve kterém si po chvilkách jen jakoby bez zájmu listoval. Rozhodl se Hadrářovu napůl posměšnou a napůl nesrozumitelnou odpověď přejít mlčením a obrátil se ke druhému zlatokopovi. Ten si chtěl vzít právě čtvrtý rohlík. „Tak teda ty, Chorche.“ zachrčel na Jorgeho co nejšpanělštěji. Rohlík spadl do kbelíku s marmeládou. „Já jsem vlastně na nic kloudnýho nepřišel,“ upadl do rozpaků mladý garimpeiro, „Ptal jsem se jen svýho strejčka zlatníka a ten říkal, že vltavíny jsou moc hledaný kameny a pro nás jsou cenný tím, že pocházejí výlučně z českých zemí, tedy z Čech a Moravy. Odkoupí prý od nás všechno, co najdeme, ale řekl jsem mu, že my nic z toho co vykopem nebo vyřežujem, neprodáváme. V Čechách jsou ty tajuplný kameny zelenější, na Moravě hnědší. Hodně se jich nachází na polích po jarních deštích nebo při orání, protože je do půdy, a to dost hluboko pod povrch, kdysi před tisíci lety připlavila voda, ale odkud je přinesla, to prý nikdo neví a to místo, kde se vltavíny líhnou, se ještě nenašlo. Ty vodou připlavený moldavity jsou omletý, všelijak dřubkovaný a ty dřubky jsou na nich prý to nejvíc cennější a nejhezčí, bez nich mají pro zlatníky menší hodnotu. Zasazují je prý jen tak volně do stříbra, nebo dokonce do zlata. Máme si taky dát pozor na policajty. Hledání, nebo dokonce kopání vltavínů je dneska zakázaný, stát chce všechno urvat pro sebe. A nakonec povídal, že drahokam se španělsky řekne gema a že nejlepší jméno pro vltavín by možná bylo gema verde botella, tedy láhvově zelený drahokam. Napsal mi to a jsou to taky ty jediný španělský slova, který si pamatuju.“

„To není špatný,“ uznale řekl Kuba a ani Hadrář se už nedíval z okna. „To je bezvadnej název,“ promluvil, „strejda je dobrej. Španělsky se to vyslovuje chema berde boteja a navrhuju, aby se tak jmenovala naše letošní expedice.“ Jorge se začervenál. „Vlastně, když se vám to líbilo, tak strejda mně půjčil i knížku, kde se o moldavitech píše, ale tak divně starodávně. Je to o pánovi, kerej sbíral kameny jako my a taky si myslel, že bůhví co nemá. Jmenoval se pan Rybář a bydlel v Praze na Malé Straně a říkali mu Hastrman. Měl, pamatuji-li si to dobře, nízkou a černou čtverhrannou škatuli vyloženou sněhobílou lepenkou a v ní na bavlnce lesknoucí se drahokamy a mezi nimi i vltavín. Když se na něj díval, říkal: Djo, moldavit! Tehdy mu za něj v minulém století nabízeli tři zlaté ve dvacetnících a tak si myslím, že...“ Jorge by asi mluvil ještě dál, možná, že by vylovil z kletru i onu starodávnou strýčkovu knihu, ale vlak právě vjížděl na budějovické nádraží. Tři garimpeiros vzali svá mochilas, cestovní vaky, a vystoupili.

Vlekli se proti proudu Vltavy až do večera, bylo vedro, Diego měl těžký ruksak a americká lopata se mu pletla mezi nohy. Chtěl se utábořit hned tam, kde do řeky vtékal Záhorčický potok, ale Hadrář prohlásil, že ráno tam bude ležet studená mlha a on nemá spacák, ale jen sešitou

deku. „Půjdem až nad Hrozinku, bude tam teplejc a taky čistej potok. Budeme tam přímo u vrábečskejch pískoven. Počkejte ale chvíli,“ řekl, když viděl, že rozmrzelý Kuba zase nalézá do popruhů obřího batohu, „musím ještě něco najít, nahoře už bude asi jen písek.“ Z kletru vyndal k překvapení obou zlatokopů skládací metr a se slovy metro plegable sešel k řece. Vrátil se až za dlouho s velkým kulatým kamenem. „Chvilku to trvalo, musí mít v průměru přesně dvacet čtyři centimetry.“ Kámen se mu už do ruksaku nevešel, a tak ho nesl v ruce. Musel být velice těžký, ale nikdo se neodvážil zeptat, k čemu kámen bude, věděli, že by jim vytáhlý garimpeiro stejně nic neprozradil. Na noc zůstali jihozápadně od Záhorčic, tam, kde z lesa vytékal čistý potok a z pastviny právě odcházelo stádo krav. Při pohledu na zvířata vykřikl Hadrář vacada! a pustil kámen na zem. Roztáhli deky a spacáky a bez jídla ulehli. Kuba se pokusil znovu vyzvat Hadráře, aby jim řekl, když už jsou venku z vlaku, všechno co ví o vltavínech, ale ten řekl jen mañana a bylo to také poslední španělské slovo, které toho dne slyšeli, Trapero vždycky usínal okamžitě.

Když se Jorge ráno probudil, Kuba už vařil ovesnou kaši a Hadrář chodil po pastvině a cosi hledal. Občas se sklonil k zemi a skládacím metrem něco přeměřoval. Slunce vyšlo asi před hodinou a svítilo jim od východu přímo na tábor, rosa rychle mizela. Hadrář se vrátil, vypadal spokojeně. „Caramba. Papila de avena!“ řekl při pohledu na ovesnou kaši, do které Kuba vmíchával nepřírozeně červenou válečnou marmeládu. „Loni jsme tomu říkali anglicky porridge, španělsky zní tohle jídlo mazlivějc, snad bude i lepší.“ Dojedli, sbalili ruksaky, Kuba si chtěl natáhnout kalhoty. „Nech si trenýrky, Diego, bude to tak pro tebe lepší. Přišel čas podat ti názorný výklad vzniku čili geneze vltavínů, jaks to včera nazval ve vlaku. Jdem!“ Do pravé ruky vzal kámen, který včera přinesl od Vltavy, do levé skládací metr a zamířil na pastvinu. Zastavili se u velkého čerstvého kravince. „Ty si možná myslíš, Diego, že tohle je jen obyčejná boñiga de vaca, kravinec. Ale mejlíš se, je to, zatím, neporušená krajina zvaná dnes Ries v jižním Německu, dvě stě osmdesát osm kilometrů odsud přesně na západ. Dnes krajina úrodná, dárná, s městy a vesnicemi, ale tehdy dosud, Kubo, bez lidí. Píše se rok čtrnáct miliónů osm set tisíc let před Kristem. Panuje třetihorní doba zvaná svrchní miocén.“ Na Kubových hodinkách bylo šest hodin, letní čas tehdy ještě neexistoval a slunce tedy zářilo přímo na východě. Hadrář naměřil od středu kravince 288 centimetrů přímo ke slunci. „Postav se na tohle místo, Diego. Jsme v Čechách, kdybychom byli na moravských nalezištích vltavínů, naměřil bych ti to ještě o deset centimetrů dál. Teď stojíš přesně na čtyřicáté osmé rovnoběžce a padesáté minutě severní šířky, važ si toho.“ Kuba se nevěřícně postavil na místo, na které Hadrář ukázal. Ten přešel na opačnou, západní stranu kravince ke kulatému kameni, který tam před tím položil. „Kniha tvého dědečka, Kubo, tak úplně nelhala, jenže ten povětroň, ten meteor, nespádl na Měsíc, ale přímo na zemi. Asi takhle.“ Než stačil Kuba cokoliv udělat, Hadrář uchopil kámen a prudce jej šikmo mrštil do kravince. Vonná přilnavá hmota pokryla v úzkém pruhu pastvinu. Pruh končil na Kubových kolenou. Ten stál beze slova. „Sin favor. To, co máš na nohou mělo doletět až na Moravu. Až zase budeme moct, Kubo, cestovat, pojedeme spolu do Německa. Ten kráter zvaný Ries tam dodnes je, měří v průměru čtyřadvacet kilometrů. Proto jsem se musel kvůli tobě včera táhnout s tak obrovským kamenem v měřítku jedna ku sto tisícům. Vltavíny nejsou ani meteorické ani měsíční horniny, ale pozemské, správně jsi včera řekl tektity, přetavené nárazem meteoru a vymrštnuté ve směru jeho pádu asi tři sta kilometrů daleko na východ. Z místa, kam většina hmoty dopadla, je rozplavily později řeky, které ve čtvrtohorách začaly navíc téct jiným směrem než dřív. Všechno je to už strašně dávno. Mrzí mě, že jsem třeba tím kamenem zabil brouky, kteří se kravincem živí, ale meteor asi tehdy taky zabil pár zvířat. Tehdy v Evropě žili až čtyři metry vysocí prasloni, kterým se dnes říká Deinotherium

gigantissium. Pro ten kravinec se, Kubo, nezlob, alespoň nikdy nezapomeneš, jak se do Čech dostaly vltavíny. A teď si běž umejt nohy, výklad je u konce. Arroyo, chci říci potok, teče pár metrů odsud pod lesem. Vaya con Dios!“

Teprve až po dlouhých letech bylo patrné, že jitřní srpnová boňiga de vaca byla vyvrcholením dávné geologické expedice, nazvané tak vznešeně Gema verde botella. Všechno ostatní, co následovalo v příštích dnech, byla už jen pouhá dřina, jakou předpovídal v horkém poledním vlaku svým přátelům garimpeiro Diego. A bylo by to marné psaní, vždyť téměř všechno z toho léta již zmizelo, odešlo s větrem, jak se v některých krajích říká. Po onom srpnu zbyla vlastně na jedné půdě jen bytelná lepenková krabice se stěží patrným názvem U.N.R.R.A. Nejsou už v ní americké konzervy, ty odešly ještě se staršími vichry, ale obyčejná kramle, skládací metr, vodou ohlazený zelený střep z pivní láhve a deník, ale jiný než onen Kubův diario. A nízka krabička vylepená bílou látkou. Je prázdná a ani deník není zrovna čitelný. Není z něj již patrné, podstrčil-li Hadrář důvěřivému Kubovi dlouho opatrovaný skleněný střep do hromady tvrdé hlíny v besednické cihelně, nazvané v deníku ladrilleria, aby jej vydával za vltavín. Asi ne, střep by jinak v krabici nebyl. Je ale psáno, že garimpieros marně kopali americkým krumpáčem a ryli kramlí zvanou grapón čtyři metry vysokou stěnu tvrdé hlíny. Až čtvrtý den se stal zázrak, to je z deníku patrné. Chaparrada prudký letní liják, průtrž mračen, rozplavil hromadu již zdánlivě pečlivě prohlédnuté hlíny hlušiny a hle – z hlíny zářilo osm vltavínů, jakoby kýmsi uměle vetknutých do stěny vysokého červeného kužele besednické hlíny. Za takový pohled stojí za to se toulat světem.